

HRVATSKI PLANINAR

GLASILO HRV- PLANINARSKOGA
DRUŠTVA • U • ZAGREBU

GOD- XVII

1914.

BR- 1.

„HRVATSKI PLANINAR“ I „HRV. PLAN. DRUŽTVO“.

Clanarina. „Hrv. Plan. Društva“ iznosi **6 kruna** na godinu; kod pristupa se plaća upisnina od **2 krune**. Utemeljitelji plačaju jednom za uvijek **100 kruna**.

„Hrvatski Planinar“ dobivaju članovi bezplatno. Pretplata za nečlanove iznosi **4 krune** na godinu (za djake 2 krune). Pojedini brojevi stoje 40 filira.

„Hrvatski Planinar“ izlazi 10 puta na godinu, i to početkom svakoga mjeseca osim kolovoza i rujna. Zaključak uredništva dne 15. predjašnjega mjeseca. Rukopisi i fotografije šalju se uredništvu Demetrova ulica br. 1.

Društveni se znakovi dobivaju kod upravnoga društvenog odbora (Gundulićeva ulica br. 7.) ili kod društvenoga povjerenika g. Dragutina Privore, trgovca, Ilica br. 5. i kod podružničkih upravnih odbora, i to veliki znakovi za 2 krune, a mali za K 1·20.

Cijene godišnjim oglasima (10-kratni oglas):

Cijela stranica na omotu K 200, na prilogu K 180

1/2	"	"	"	"	100,	"	"	"	90
1/3	"	"	"	"	70,	"	"	"	60
1/4	"	"	"	"	50,	"	"	"	45
1/6	"	"	"	"	35,	"	"	"	30
1/8	"	"	"	"	25,	"	"	"	23

Tekst oglasa može se jednom u godini izmjeniti. Cijene za četverokratne, trokратne i dvokratne oglase više su za 10, 20 i 30%.

Dopisi glede oglasa šalju se upravi „Hrvatskog Planinara“, Gundulićeva ulica br. 7.

Izdanja „Hrvatskog Planinarskog Društva“:

Kod središnjeg upravnog odbora „Hrv. Plan. Društva“ (Gundulićeva ulica br. 7.) dobivaju se ove planinarske knjige, brošure i vodiči: **1. Bosna i Hercegovina.** Divotiziranje. Sa 136 slika na finom papiru i sa zlatorezom K 5. Isto djelo na običnom papiru i broširano K 2. (za djake K 1 i 10 fil. za poštarinu). — **2. Hrvatski Planinar.** Spomenica o 25-godišnjici „Hrv. planin. društva“, g. 1900. Sa više ilustracija i portreta. Broširano K 1. — **3. Spomenica „Hrv. Plan. Društva“** o desetgodišnjici društvenoj, g. 1884. Broširano K 1. — **4. Vodič u goru zagrebačku, sa kartom.** Sastavio Vjekoslav Novotni. Cijena 40 fil. — **5. Vodič na Plješivicu i na Sv. Geru.** Sastavio Vjekoslav Novotni. Cijena 30 fil. — Osim toga dobivaju se razglednice sa slikama: piramide na Sljemenu, stare i nove planinarske kuće na Sljemenu, Kraljičina Zdenca, Šestina sa Kulmerovim dvorom, i to komad po 10 fil. Prodavači dobivaju 30% popusta.

HRVATSKI PLANINAR

UREDNIŠTVO: ZAGREB, DEMETROVA ULICA 1.
UPRAVA: GUNDULIĆEVA ULICA BROJ 7, I. KAT.

BR. 1.

1. SIJEČANJ 1914.

GODIŠTE XVII.

Hrvatsko planinarstvo.

Dr. I. Krajač. — Jaska.

Mi smo Hrvati relativno vrlo rano prionuli uz planinarstvo. Jedan od glavnih poticaja dao je nama kao i Slovencima kulturni a nepristrani Nijemac, bivši sveuč. profesor u Gracu, dr. Johannes Frisch auf. Tako se je započeo prvi stepen našeg planinarstva.

No dok se kod Slovenaca iz jednakog zrna razvilo u dosta kratko vrijeme prilično granato stablo, mi smo ostali sve do najnovijega doba na istoj visini.

Starija naša generacija poznavala je alpinizam samo po imenu. Nije se brinula, da pothvatu dade sadržaj.

Zbog više ili manje birokratskih pogleda ili slabe inicijative ostalo je hrv. planinarstvo bez pravog života, nije vršilo svoga kulturnog, narodnog i odgojnog poziva na široke slojeve naroda.

Ne iznosim ove primjedbe kao prigovor, nego da konstatiram činjenicu sa živom željom, da cijela stvar energično krene naprijed promišljenim sredstvima i k jasnoj meti. Djetinjstvo našeg alpinizma trajalo je prilično dugo, pa ima nade, da će mu muževno doba biti jako i snažno.

U to doba razvitka, koje sam pregleda radi okrstio prvim stepenom, pada planinarenje po Sljemenu, zatim Jastrebarskoj Plješivici, a samo sporadički bivaju posjeti drugih udaljenijih glavnih naših planina, premda su se i ti izleti većinom izvodili više iz botaničkih ili drugih prirodoslovnih interesa, nego li iz čistih planinarskih i estetskih pobuda.

U to doba pada činjenica, da hrv. planinarstvo nije u domovini imalo ni jedne vlastite kolibe i jedva par markiranih putova. U isto doba padaju i prvi naši porazi na tom polju kulturnog djelovanja:

Nijemci nam bez svake borbe otimaju i prekrštaju jedno od najljepših naših razgledišta: Učku.

Riječki talijanski klubovi na rodjenom našem teritoriju sa talijanskim napisima markiraju putove, npr. od Medvjedjaka kod Iiča prema Cirkvenici, na Rišnjaku itd. Glavnu najljepšu, najraznoličniju i najveću našu planinu Velebit posjećuju neprekidno gotovo isključivo Madžari, Nijemci i Talijani, a mi najrjeđe i to samo sporadički.

Gore, do kojih je najlakši prilaz s naših strana, npr. kranjski Snježnik slabo ili uopće nikada ne posjećuju naši ljudi, a i neki od onih, koji su ga posjetili, potpisuju tamo na žalost svoje ime njemački.

U to doba nema uopće svijesti o odgojnoj važnosti alpinizma za narod, pa je gotovo sva naša mlađa generacija učenik njemačkoga alpinizma. Manjka i pojam o predmetu hrv. alpinizma.

Rezultat toga doba jest nepovoljan razmjer, ili bolje nerazmjer, u kojem se hrv. planinarstvo nalazi prema razvoju planinarstva kod stranih kulturnih naroda.

Dok njemačko-austrijsko planinarsko društvo (DÖAV) broji preko sto dvadeset tisuća redovitih članova, približno milijun žiteljstva do 1000 članova, dotele kod nas računajući blizu dva milijuna Hrvata, otpada na svaki milijun i danas jošte oko 400 članova, a imalo bi biti barem dvostruko.

I dok Nijemci za nastajuću generaciju imaju mnoštvo planinarskih društava kao i drugih srodnih udruga pod imenom Pfadfinder, Jugendwehren, Abstinenterbunde, Jugendbunde itd., sa stotinama tisuća članova, dotele se u nas u tom pravcu radi samo o neorganiziranim pokušajima.

Medjutim u novije doba počelo je po mom sudu i naše planinarstvo prelaziti u drugi stepen svoga života.

To se doba karakterizira prije svega spoznajom, da je žarište nazužeg hrv. planinarstva onaj sjajni vijenac planinskih kosa, koji se u neprekinutom vezu stere od kranjskog Snježnika pa do Obrovca, osobit radi čara svojih bezbrojnih svedj novih i raznolikih izgleda na jadransko more.

Ta je spoznaja posve u skladu sa jednom u nas gotovo zaboravljenom kulturnom istinom našeg narodnog života: da je temelj našeg kulturno-narodnog razvijanja i uspjeha pitanje: hoćemo li znati i moći za nas sačuvati more i njegovu pozadinu.

Posljedica te spoznaje jest danas već gotovo mala mreža hrvatskih markacija u Gorskem kotaru i na Velebitu.

Ovim putem, t. j. spoznajom cilja i sredstava, porasla samovrijest hrv. planinarstva odražuje se u bitnom preokretu glede vršenja planinarstva: planinari sa vodičima i bez vodiča posjećuju naše planine, otkrivaju nove ljepote, nove uspone itd.

Energija, inicijativa i ustrajnost — te jedine poluge svakog uspjeha počinju se razvijati.

Naše planine i njihove ljepote postaju doista hrvatske, ne u pjesmi i pri stolu uz čašu vina nego u zbilji, u istini i životu pri svježem živom ishodnom suncu.

Ovaj preokret misli, izvršavanja i sadržaja dovodi naše planinarsko društvo do vlastitog planinarskog doma na Sljemenu, do naglog porasta članova i do uspjeha planinarskog vjesnika.

Time smo došli na točku, na kojoj se danas nalazimo.

Da dosada nismo iscrpli zadaču, koju imamo izvršiti, to slutimo i znamo.

Što smo dakle dužni jošte izvršiti, da ispunimo drugi stepen razvijanja hrv. planinarstva?

Malo! Inicijative, ustrajnosti i uspjeha treba da bude u nama samima, a vanjski pojavi moraju tada teći sami od sebe.

Neotklonivi ciljevi, koji se bezuvjetno i to u najkraće vrijeme imaju izvršiti, bili bi po prilici ovi:

Cijeli Velebit moramo u najkraće vrijeme učiniti definitivno u kulturnom pravcu hrvatskim.

Potrebitno je u tu svrhu zidati malu kolibu (trošak nešto oko 1500 K) u blizini Malog Rajinca na sjevernom Velebitu, tako da je prilaz i zimi moguć, a to je samo s morske strane; dakle negdje pod vrhovima, koji su moru najbliži, a s tog razloga i za pogled najljepši, dakle negdje s morske strane, tamo ispod Zavižanske kose, gornjeg Zavižana ili Zavižanskog Pivčevca.

Ta koliba imala bi biti 6–7 sati hoda udaljena od postojeće kolibe braće Krajač i dr. na Senjskom Bilu ispod Jadićeve plani.

Tako bi zagrebački planinar sa neznatnim potroškom mogao posjetiti Velebit i zimi.

Do postaje Liča bi se vozio željeznicom (noćni vlak), odатle pješke u Cirkvenicu, a isti dan parobromom u Senj. U Senju bi prenoćio, a u jutro krenuo pješke na Senjsko Bilo do kolibe braće Krajač i dr. Zapad sunca može uživati već sa Jadićeve Plani. Treće noći može spavati pod Malim Rajincem.

Karlovčani mogu automobilom u jutro iz Karlovca, oko podne prispiju u Žutu Lokvu ispod Vratnika, a odatle moga za 3 sata hoda stići u kolibu na Senjskom Bili.

Druga pak koliba potrebna je u južnom Velebitu, i to na Dôcima, nešto podalje od pastirskih stanova i torova, blizu izdašnog vrela Marasova pod Vaganskim vrhom.

S vremenom će se morati podići jošte jedna koliba u srednjem Velebitu, a zatim sve ove kolibe tako spojiti markiranim putovima, da se planinar može uspeti iz Senja, a sići sa Velebita tek kod Obrovca.

Uza to će se možda pokazati potreba zidanja kolibe negdje u blizini kapelskih Bijelih Stijena i Bjelolasice, nadalje na Rišnjaku, Kleku, Ivančici, ali važnost tih uredaba prema gorućem pitanju Velebita ide tek u drugi red.

(Svršit će se.)

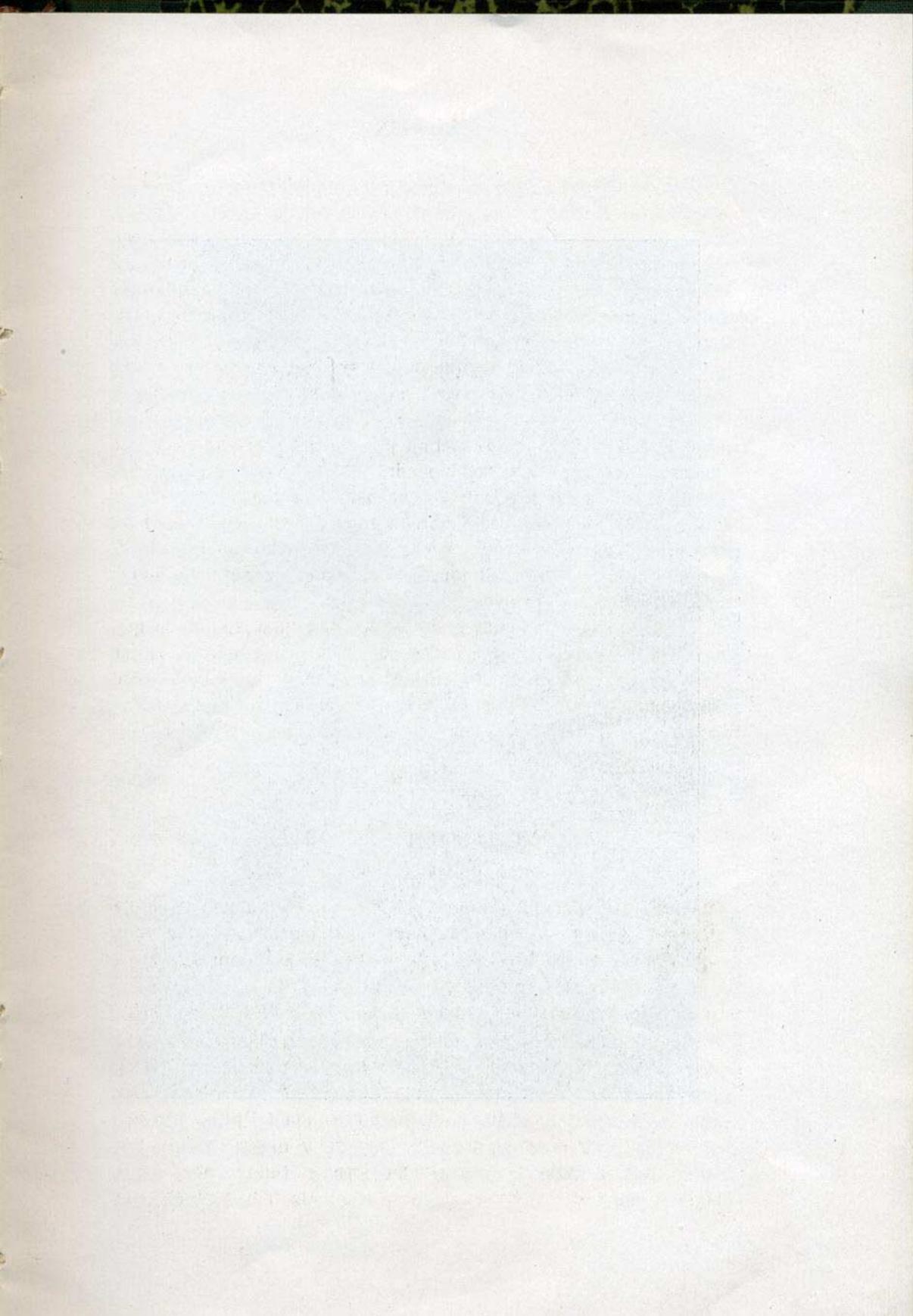

Na izvoru Rječine.

J. Poljak. — Zagreb.

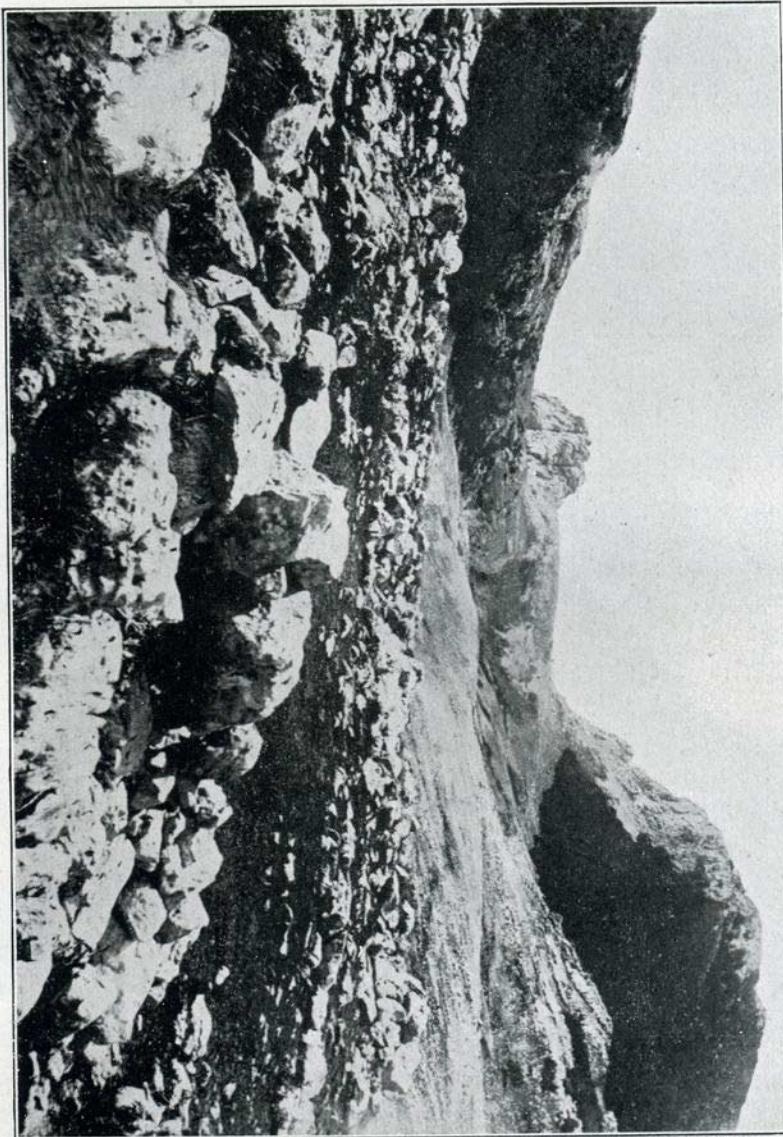
Kada sam u listopadu g. 1913. iztraživao pećine (spilje) okoliša sušačkoga, odlučio sam, da tom zgodom odem do izvora Rječine. U tu svrhu uputio sam se sa prijateljem i pratiocem na mome putu F. Šukljeto m prekrasnoga jesenskoga dana na izvor čarne Riječine.

Pošli smo iz Sušaka cestom što vodi uz lijevu obalu Rječine, do sela Orehovice, odakle, zapravo počimlje naš lijepi i nezaboravni izlet. Koja pol kilometra od sela Orehovice, tamo gdje je razdjel ceste, što vodi prema Svilnu i Pašcu, uspesmo se tek iza gostione na popriječni put, što vodi prema Grobniku. Dosta dobrim krškim, nu prilično strmim putem počesmo se lagano uspinjati i uživati na prelijepoj kinematografskoj slici,

Dôci i Buljma. (Južni Velebit)

(Fotografirao Vj. Cvetišić.)

što ju je priroda snimila i projicirala na platno kruglje zemaljske. Neznaš na koju bi stranu pogledao; eno desno ti se kod zavoja ceste, što vodi u Čavle smjestilo lijepo i ubavo seoce Svilno u kutu plodne drage, a iznad njega se redaju u slikovitom položaju kuće Rajića, Kosora, Mavrinaca, Cernika i Čavala podavajući skladnu i vrlo slikovitu cjelinu, dok na drugoj lijevoj strani čujemo romantični šum Riječine, iznad koje strše stjene Proslopa i Lubana. Okrenemo li se natrag to se pred nama širi Jadran pun ribarskih barčica, koje lepršu poput labudova po morskoj pučini, a po gdje razvija se gusti dim parobroda, koji putuju put Hrv. Primorja, Dalmacije i dalm. otoka. Prešavši zavoj prečkoga puta, dolazimo pred mjesto Grobnik, koja sa svojom pozadinom daje prekrasnu sliku, koja biva još ljepša, ako se zaputimo malo dalje podno gradine Grobničke. Odavle nam se baca prekrasan vidik na Grobničko polje, pak sve tamo do Snježnika i Rišnjaka, a na sjeveru čini mu zalede gole stijene gorskoga sklopa Suhi vrh. Uz rub Grobničkoga polja poredala su se ubava mjestanca Jelenje, Podlikovac, Male i Velike Dražice, Zastenice, Sobolj, a iz sredine polja uzdiže se goli Hum vrh, poput kakova gola grebena, koji strši iz azurnoga mora. Podno Huma nanizale su se bijele kućice sela Podhum, poput krda bjelorunih ovaca, koje pasu uz rub Huma. Jednom riječi, čini Grobničko polje sa svojom kamenom pustom pozadinom veličajan utisak na posmatrača, pak se i nehotice sjećamo Demetrovih stihova, koji opisujući Grobnik kaže:

Ništa od svega toga! Kud god oko stiže,
 Ništa drugo, nego kamen goli;
 Zaman tražiš zelen u toj doli,
 Ni travica jedna glave tu ne diže!...
 Sve je pusto, sve je niemo, sve užasno,
 Grob golemi, gnezdo noćnih sova,
 Okolica carstva Plutonova...
 Ipak si mi, polje milo, polje krasno.

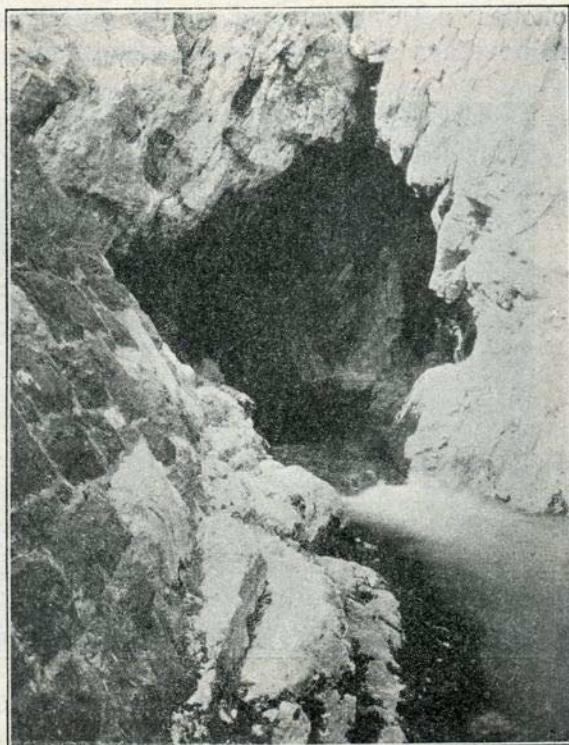
Pak doista unatoč te golotinje i vrleti čini Grobničko polje na gledaoca ugodan utisak, a kod zamisli u davninu, u našu historiju, gubi nam se polako ispred očiju ono kamenje, onaj krš, a pred nama se ukazuje lijepa i ugodna slika, slika sjećanja, koja nam taj goli, taj mravi kraj pretvara u živi, mili i krasni kraj!

S Grobnika podosmo preko ubavog Jelenja, odakle zakrenusmo preko Ratulja prema Zoretićima. Put je taj lagan i vrlo ugodan, jer se vijuga lijepom pitomom i zašumljenom dolinom. Od Zoretića vode dva puta do izvora Rječine. Jedan vodi našom granicom preko samoga sela Zoretići, rubom gorske kose Drovina, dok drugi vodi istarskom granicom preko sela Kukuljani do samoga vrela.

Od Kukuljana vodi put preko lijepih zelenih livada okruženih bujnom bjelogoričnom šumom, a u dnu toga zelenila urezala si je Rječina svoje korito, te se bljeska na onom smaragdnom sagu poput srebrnaste zmije, zavijajući čas desno, a čas opet lijevo. Polje biva prema izvoru sve to uže tako, da se konačno ide posve uskom stazom uz desnu obalu Rječine. Taj put od Kukuljana, do samoga izvora markiran je po riječkom alpinskom planinarskom društvu. Došavši prije spomenutom stazicom na jedan mali proplanak, zastire nam najdomput obzorje visoka kamena stijena gorske kose Bergulac, podno koje je puklo zjalo, kao kakav ulaz u pećinu ili spilju. I doista dodemo li bliže vidimo, da je na raskršću dvaju pukotina, — od kojih jedna seže duboko u nutrinju zemlje — stvorena mala pećina, u dnu koje se nalazi izvor Rječine u obliku azúrno-modroga i kristalno čistoga jezerca. (Sl. 1). Jur spomenuta pukotina, koja seže do nepropusnih slojeva onoga kraja, uzročnica je postanka Rječine, jer je dozvolila izlaz podzemno sabirajućim vodama na površinu, u obliku snažnoga vrela. Voda izbija kroz tu pukotinu u ogromnoj količini, tako, da je već odmah na izlazku iz pećine zadobila oblik velika potoka. Ovakova vrela nazivaju se u znanstvenoj literaturi orijaška ili Vaucluse vrela, te su jedna od bitnih karakteristika fenomena krša. Samo vrelo, koje zaprema dno pećine ima u promjeru oko 3·50 m., dok je dubina vode preko 3·60 m. Voda je kristalno čista i vrlo hladna oko 7° C., pak zato nije čudo, da smo u vrelu vidjeli nekoliko ovećih komada pastrva. Ostavivši Rječina svoje ishodište, teče još nekoliko koračaja kroz kamene stijene, odakle zalazi u dolinu punu livada i voćara, pak teče — dosta naglim padom — takovom pitomom dolinom sve do podno Ratulja. Smjer njezina toka je od izvora do sela Kukuljani sjever-jug, od Kukuljana do podno Ratulja sjeverozapad jugo-istok, da opet od Ratulja do Orehovice zauzme više smjer sjever-jug, ter konačno od Orehovice do utoka u more

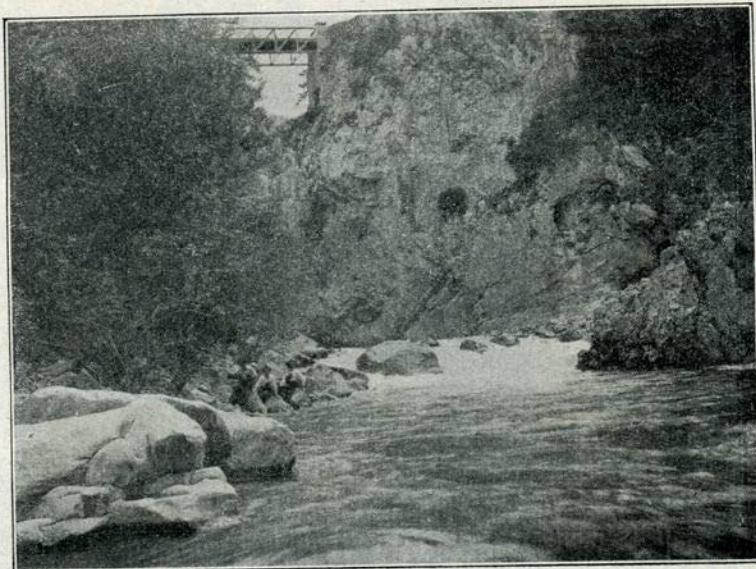
teče smjerom sjeveroistok-jugozapad. U tom svom toku, dakle od izvora do sušačkoga mosta protječe Rječina kroz dvije doline. Mislim dvije, obzirom na način njihova postanka. Prve je dolina ona od izvora do Ratulja, a druga od Ratulja do sušačkoga mosta. Onu prvu dolinu od izvora do Ratulja označujemo imenom uzdužne doline, t. j. erozija Rječine napredovala je, a i danas napreduje približno paralelno sa slojnim kompleksom eocenskog pješčenjaka ovoga okoliša, koji je razlogom, da je ta dolina puna bujne zeleni i svu silu vrela izvrsne pitke vode.

Biva li erozijono djelovanje rijeke popriječno na smjer položaja slojnog kompleksa to nastaje drugi tipus doline naime popriječna ili prolonma dolina. Ovakova je druga dolina Rječine t. j. od Ratulja do sušačkoga mosta; na tom putu prodire Rječina uz pripomoć tektonike popriječno na smjer slojeva tvrdih eonenskih i krednih vapnenaca, stvarajući tako duboko korito. Na putu od izvora do Ratulja povećaje se znatno množina vode u Rječini, pošto je cijeli taj okoliš s jedne i druge strane Rječine izgrađen od eocenskoga pješčenjaka, koji ima svojstvo, da vodu, koja se sabire u cijelom okolišu ne prepušta duboko u nutrinju zemlje uslijed česa dolazi do toga, da je taj okoliš pun brojnih vrela, koja teku prema Rječini i

Sl. 1. Izvor Rječine.

povećavaju tako njenu množinu vode. Ta množina vode naraste osobito za vrijeme jakih oborina, a koliku erozijonu snagu i moć imade u tom slučaju, najbolje nam dokazuje korito Rječine od Ratulja do pred sušačkim mostom. Tu je Rječina sebi prodrla put kroz tvrde vapnence, postepeno se sve dublje urezivala, dok konačno nije stvorila upravo veličanstven kenjon dubok kojih 60—100 m. (slika 2.). Velika rastgranost kamenih stijena i ona divlja romantika toga dijela, podaju cijelom okolišu nešto zasebnoga, nešto tajinstvenoga. Tajinstvenost ta povećava se osobito u prodoru podno Žakaljskoga mosta,

Sl. 2. Kenjon Rječine ispod Žakaljskoga mosta.

gdje Rječina prolazeći kroz kamenu stijenu ruši se u vir silnim šumom, da nastavi opet dalje svoj put užim, gotovo ne prohodnim kanalom prema moru. Od Žakaljskoga mosta pratili smo Rječinu cestom što vodi na Sušak, pošto je kenjom vrlo teško prolaziti, a na koncu smetaju tomu i one bezbrojne tvornice nanizane na obim obala Rječine.

Tako dospjesmo do podne „Vrata Jelačića bana“ odakle je vrlo lijep pogled na cijeli donji tok Rječine, osobito na onaj niz tvornica, koje svojom lupom uvećavaju šum Rječine, koja ovdje kao da i sama jače šumi, i bruji, kao da protestira protiv

neprirodnog razdijeljenja u dvoje; a iz toga jakoga i tajinstvenoga šuma kao da se razabiru Dežmanovi stihovi:

„I ti Zviru, riedki prijatelju,
Riečino, ti bistra rieko,
Je li pravo, što no jadan velju,
I što svak vas vazda rekô:
„Hrvatska si u temelju svome,
Hrvatska, gdje sviet te gleda,
Hrvatstvo u svakom kutu tvome
Taji i se nikad ne da“.

Tako svršimo tu prekrasnu ekskurziju, koja će nam sa svojih prirodnih krasota ostati za vijek u pameti, a vama gg. planinari preporučam ako vas slučaj nanese u blizinu Rijeke ili Sušaka nepropustite prilike, a da ne pohodite izvor Rječine. Ne žalite truda, jer trud će vam se stostruko naplatiti.

Dvije nove podružnice.

Hrvatsko Planinarsko Društvo ulazi u svoju 40. godinu života pod znakom preporoda. Broj se članova u posljednje tri godine malo ne potrostručio, društvo je sagradilo svoj prvi planinski dom na Sljemenu, ponovo evo osniva svoje društveno glasilo s umjetničkim prilogom, a njegove podružnice, koje su prije 15 godina naglo nikle i poput meteora za kratko vrijeme iščezle, opet se počinju osnivati na podnožju Velebita i Gorskoga kotara. Prije dvije godine Gospić je prvi stvorio brojnu podružnicu i stupio u zajednicu sa zagrebačkom maticom, a sada se za lijepim primjerom Gospičkih planinara povedoše Hrvati na Rijeci i Sušaku i rodoljubi u Senju.

O osnutku podružnice na Sušaku primio je upravni odbor HPD. ovaj izvještaj:

„U petak dne 28. pr. mj. u $6\frac{1}{2}$ sati na večer obdržavala se skupština u „Narodnoj čitaonici riječkoj“ u svrhu ustrojenja „Podružnice Hrvatskog Planinarskog Društva u Sušaku“, na koju je došao lijepi broj Hrvata Rijeke i Sušaka.

Gosp. Dr. R. Lenac, predsjednik „Narodne čitaonice riječke“, bi umoljen da predsjeda skupštini, koji je prisutne lijepim go-

vorom pozdravio. Nato obrazlaže sazivač skupštine g. Gjuro Ružić ml. uzrok saziva skupštine i svrhu osnutka „Podružnice Hrv. Planinarskog Društva u Sušaku“, te veliku važnost i zadaću, koju bi ovo društvo imalo u Primorju, da se ovdje kao i u Gorskom Kotaru uvedu i prošire planinarske uredbe i time hrvatske planine učine pristupnim planinarima i prijateljima prirode, te da se u dotičnim krajevima podigne promet stranaca. Zatim pita skupštinu, da li bi htjela prihvatići pravila podružnice u Gospiću, izuzev § 14. o obraničkom sudu.

Pročitana pravila svi jednoglasno odobravaju i prihvaćaju.

Sušačka podružnica odaslala je pravila dne 3. prosinca kr. zemaljskoj vladu na potvrdu i upravni je odbor središnjega društva posredovao kod kr. zemaljske vlade, da bi ta pravila što skorije potvrdila.

Sušačka je podružica odmah poslije privremenog konstituiranja stala razvijati živu djelatnost. Dne 7. prosinca priredila je svoj prvi skupni izlet na Učku, koji je unatoč nepovoljnu vremenu lijepo uspio. U tom su izletu uz muškarce sudjelovale i gospodje i gospodjice, što je svake hvale vrijedno. Drugi je skupni izlet bio 14. prosinca, a cilj mu je bio Tuhobić kraj Fužinâ. Riječkoj se podružnici već u početku prijavilo 60 članova, što je svakako lijep uspjeh i povoljan znak. Podružnica je zatražila je od matice 50 komada društvenih znakova i primjerak iskaznice, što joj je i odaslano.

Tom zgodom ponovo ističemo, da je osnutak planinarske podružnice na Sušaku vrlo važan po narodnu i kulturnu misiju hrvatskog planinarstva na planinama Gorskoga kotara i hrvatskoga primorja. Sušačka podružnica treba da suzbije nasrtljivu tudjinsku propagandu i da očuva čist i neokaljan hrvatski značaj naših planina i romantičnih krajeva. U to ime s veseljem pozdravljamo upravni odbor i članove sušačke podružnice i želimo im najbolji uspjeh!

Dva danaiza sušačke osnovana je planinarska podružnica u Senju i to posredovanjem našega vrloga suradnika i oduševljenoga planinara g. dra. Ivana Krajača, odvjetnika u Jaski. Upravni je odbor HPD. primio iz Senja obavijest, da se dne 30. studenoga držala konstituirajuća skupština planinarske podružnice. Na njoj su prihvaćena pravila i izabran privremeni odbor, kojemu je predsjednikom g. dr. Chudoba, odjyetnik, a tajnikom g. D. Scarpa, tajnik trgovačko-obrtničke

komore. Pravila su odmah odaslana kr. zemaljskoj vradi na odobrenje, a upravni odbor središnjega društva posredovao je radi što skorijeg riješenja.

Senjska podružnica vodit će brigu poglavito za planinarske uredbe na Senjskom Bili i sjevernom Velebitu. Kako je poznato, osnivači, naročito gg. braća Krajač sa g. Konradom Na-bršnjigom, podigoše o svom trošku prije dvije godine planinarsko sklonište pod Jadićevom planom na podnožju i u blizini najviših vrhova Senjskoga Bila. Tu kućicu rado posjećuju senjski planinari na svojim usponima po romantičnom Senjskom Bili. Sada će valjda nadzor nad tim skloništem preuzeti planinarska podružnica u Senju. Isto će se tako njoj povjeriti nadzor i uprava planinarske kolibe na sjevernom Velebitu, koja se ima podići u blizini Malog Rajinca. Kako se vidi, Senjsku podružnicu čeka važna zadaća, da se sporazumno s maticom brine za planinarske uredbe na Senjskom Bili i sjevernom Velebitu i da u tom dijelu Hrvatskoga primorja vrši ona narodnu i kulturnu misiju, koju u Gorskom kotaru i na obalama Kvarnera ima da vrši sušačka podružnica. Treba bo znati, da su planinarska udruženja i kod većih naroda pioniri ne samo planinarske, nego i narodne i kulturne misli. Da pak senjska podružnica uzmogne tu misiju što uspješnije vršiti, bilo bi od potrebe, da inteligencija ostalog hrvatskoga primorja, napose iz Novoga, Selaca, Cirkvenice, pak Sv. Jurja, Jablanca, Starigrada u što većem broju pristupi Senjskoj podružnici i tako je podupre u njezinu rodoljubnom nastojanju.

Bilo bi željeti, da se za uzornim primjerom Gospića, Sušaka i Senja povedu i druga veća mjesta u gorovitim predjelima i gradovi diljem naše domovine!

J. P.

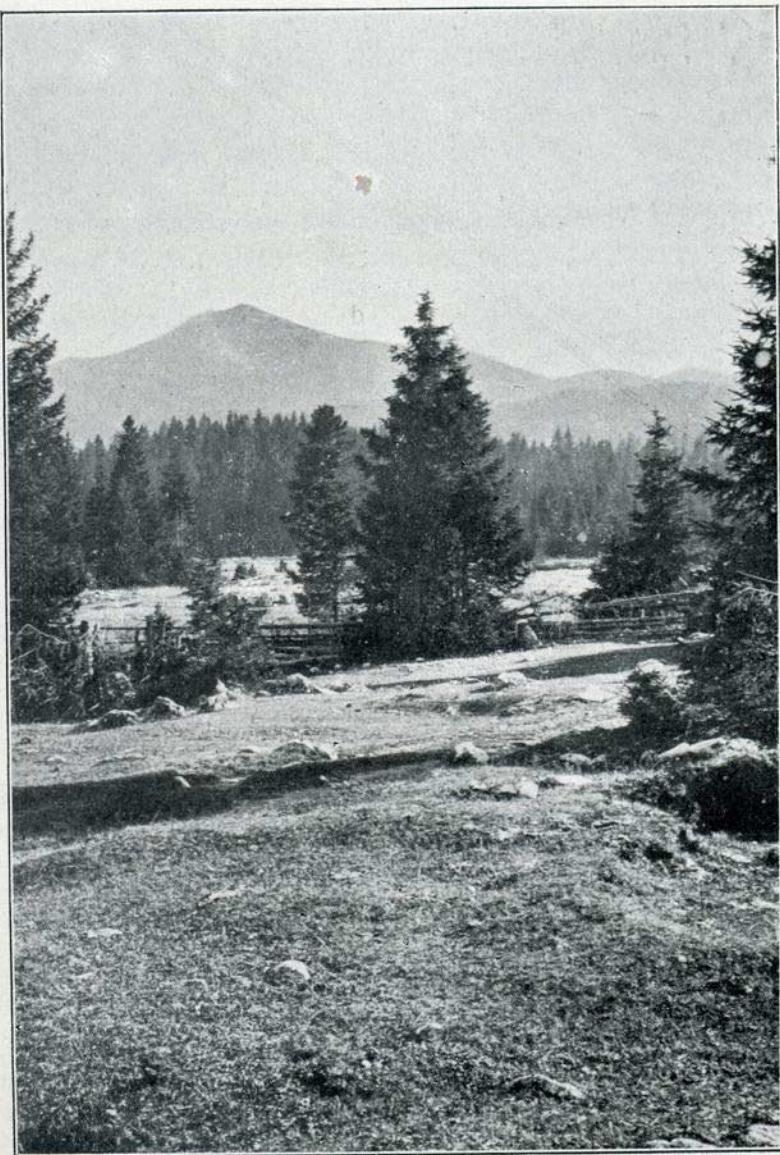
Na Orjenu.

Dr. F. Tućan. — Zagreb.

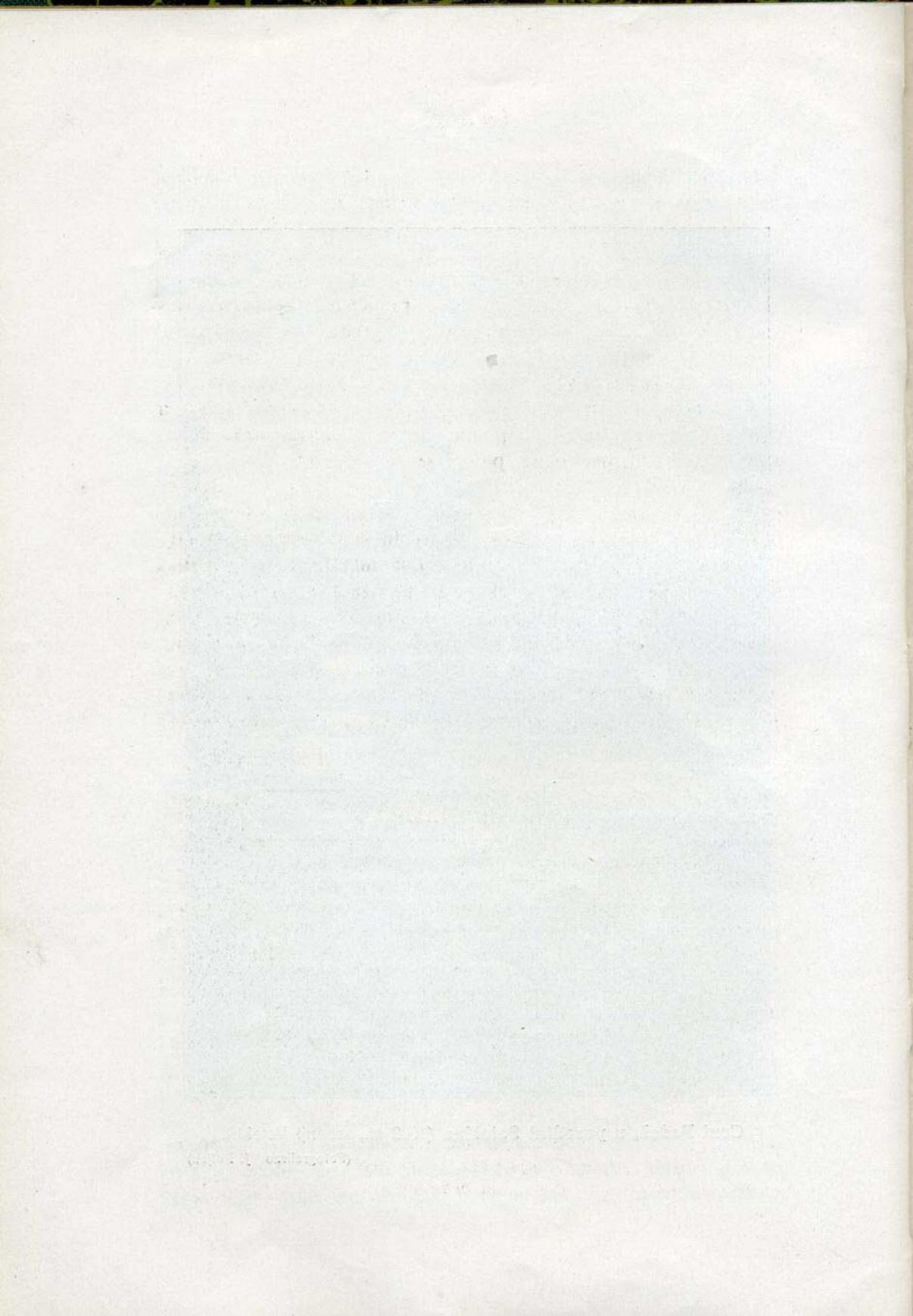
Kao da su se otvorile sve ustave nebeske, lije kiša, curi curkom i bože moj, kao da ne kani nikada prestati. A zatekla me baš u Trebinju, pod onom grdosijom Leutarom i ne da ma ni za korak, da se ispod krova makneš. I Trebinjčica, ona čista, modrikasta bistra Trebinjčica ona se danas zamutila; kao da je ljutita na one sive i mrke

oblačine, što joj poklopiše velje planine, s kojih sluša kliktaj Perunove ptice. Sve je nekako tužno u ovo ljetno doba, kad bi moralo da te sunce pali, i da ti se ono modro nebo smije. Dobro je još da nisam sam, te imam uza se dva vijerna druga, dva patra, oca Jakova i oca Šimu, sljedbenika sv. Loyole i sv. Frane Asiškoga, oba iz ovih krševitih krajeva. I otac Šime je nestrpljiv, ta ima gotovo već dvije nedjelje dana, što se spremamo u planine, pa nikako ne možeš od nevremena. Ljutito suče brčine, dogledava na barometar, podiže habit i izlazi na dvor, da vidi, razgoni li bura oblake. Otac Jakov samo šuti i sluša kako kiša gotovo u tužnom ritmu udara o pendžer. Tamo pod strehom skupila se omanja družba mladića i živahno se prepiru, o čemu? ta o ratu i jedni svaljuju krivnju na Bugare, jedni na Srbe, jedni dokazuju da će Skadar biti ipak crnogorski, jedni opet, da će ga Austrija okupirati, a kiša samo pada i pada.

Sve okolne planine i brda ovila mrkosiva magla, nema onog jasnog ljetnog dana sa modrim nebom i jarkim suncem. Ma kao da se nalaziš u kasnoj jeseni. I studeno je. „Moj fra Šime, nikada nas na Orjenu, gotovo dosadnim glasom prozbori pater Jakov. „Ama mora jednom prestati, eto, barometar kao da se malo diže; a ono opet nismo u jeseni.“ I kao da se čudo dogodilo, osvanuo drugi dan lijep i vedar, uzduh čist i providan, a sve vani svježo, da je milota. „Hoćemo li u planine?“ „Možemo odvraćaju časni oci, ali ćemo počekati bar do podne, da vidimo, ne će li nas vrijeme prevariti.“ A vrijeme nas nije prevarilo i oko dva sata po podne mi smo već stupali cestom niz Trebinjčica. Tamo na zavoju ispred Čičeva počinje se cesta uspinjati i za čas eto te u brdima opkoljeno sa svih strana visokim planinama, iznad kojih strši ljuto utvrđeni Leutar (1224 m.) Uspinješ se cestom sve više i više, gledaš, očeš li gdje zapaziti selo, ljude, pastire, a ono ničesa, već sve pusto i prazno nu tom golom kamenu. Pusto i prazno, a ipak, kako je lijepo u toj kamenoj goloti. S jedne strane strše u vis grdosije planine, s druge se spuštaju dosta duboko široke uvale, prekrivene slabim zelenilom, a svud oko tebe ugodna tišina, ma ni glasa ptice nečuješ, ni cvrkuta inače vazda cvrkutljive cikade; a daleko, daleko tamo iznad onih gudura i provala gorskih modri se čisto nebo, čisto kao modri zefir i sve te nešto vuče, goni. da prodješ, proletiš kroz te provele, klance

Crni Padež, u pozadini Satorina (1662 m., srednji Velebit).
(Fotografirao J. Poljak)

i gudure, pa da zaroniš u ono čisto modrilo. Već se pomašo i prilično uspesmo i eto nas podno Veljegore (758 m) i Trije-skavca (952 m). Fra Šime se uznojio, pater Jakov žedja, a nema vode. Gdje bi u ovom pustom kršu i bilo vode! Ne znaju one bijele stijene, što je to izvor-vode, nijesu one nikad čule žubor tekućice, ili romon bistra potočića. Tek kad padne sitna kiša proteće preko onih klisura i grebena kišnica voda, prokuri u pukotine i rasjeline, što se gotovo na svakom koraku u tom planinskom kraju nalaze i izčezne u nepoznate dubine. Kad se razidju oblačine, a ograne jako sunce i obasja bjelilo onih vapnenaca i dolomita, već je to stijenje suho, nema vodi ni traga. I tako mora pater Jakov, da žedja, mora, očeš, nečeš. A i fra Šime mora da se znoji, ta pritisnuo ga teški habit, a pripeklo sunce, ono ljetno hercegovačko sunce, što peče i pali kao da si u paklu. Nema tu šumovitih krajeva, da te zaštite od pripeke. Tu i tamo vidiš zakržljali grmić, klena, hrasta ili jasena, ali taj je tek vičan da zaštiti i sakrije plahog zeca ili šarenu jarebicu. „Ama, ko bi reko, da će danas 'vako pripeći, a kako je juče bilo!“ i fra Šime briše znoj sa crvena lica i lagano se uspinje uz prilično strmu cestu. „Da se odmorimo?“ pita pater Jakov. A škodilo ne bi, ta već se podrug sata uspinjemo, sve po suncu. I uvalismo se pod neku stijenu.

(Nastavak slijedi.)

NAŠE SLIKE.

I. Naša naslovna slika. Po primjeru drugih planinarskih glasila urešen je omot „Hrv. Planinara“ naslovnom slikom, koju je izradio mladi slikar g. Krušlin i koja nam prikazuje glavne konture naše vrlo dobro poznate planine — starca Kleka kraj Ogulina. Poznato je, da je Klek jedna od najzanimljivijih točaka u našoj domovini. Lako pristupan sve do vrha iznenadjuje planinare na ovom gornjem dijelu sunovratnim stjenama i posve alpskom pečinastom glavicom. Naša slika prikazuje karakterističnu glavicu Kleka i njezine obronke, kako se ukazuju s ogulinske strane, napose sa željeznice. Glavica sa desnim obronkom izgleda s te strane kao spavači Kraljević Marko, kako ga pomišlja i narodna predaja.

II. Dôci i Buljma. Na južnom Velebitu stere se podno najvišeg Vaganskog vrha prostrana gorska visoravan Dôci, duga oko 3 kilometra, a široka oko $\frac{1}{2}$ kilometra. Ta gorska uvala puna je krša, od veće česti gola i pusta, a okružena sa svih strana visokim golim vrhuncima. Medju kršem i kamenjem raste gorska trava, osobito u malim dulibama i prodolima. Cijela visoravan pruža sliku tihog idilskog života. Preko Dolaca

vodi pješki put, što ide od Metka preko Velebita u Paklenicu i u Starograd na moru te tako spaja Liku sa sjevernom Dalmacijom. Na kraju Dolaca prama moru diže se zanimljiv gorski kuk Buljma, s kojega se pruža prekrasan pogled na Jadransko more i kraj kojega vodi put u Paklenicu. Na Dôcima se nalazi pastirski stan Vrkićev, u kojem su dosada ljeti planinari nalazili primitivan konak i opskrbu. Dôci leže na visini od 1400 do 1500 m., zapravo su središte za uspone na glavne vrhunce u južnom Velebitu, pa zato je potrebno, da se na njima što prije podigne planinarska koliba. Naša nam slika prikazuje onaj dio Dôlaca, što se stere od Vrkićeva stana prama kuku Buljmi. Prava gorska idila! —ic.

III. Crni Padež u pozadini Šatorina (1624 m.). Tamo izmedu Velikoga Kozjaka, Franjkovca, Javornika, Velikog Golica, Debeljaka, Šatorine, Crna vrha i Dundović padeža, uvalilo se u visini od 1101 m. nad morem prekrasno krško polje, koje se dijelom označuje imenom Štirovača, dijelom Crni Padež, a dijelom pak Sungjeri. Prirodna krasota toga polja sa ubavim prirodnim parkom crnogorice, koja je onđe samonikla tako, kao da ju je vješta ruka vrtlara sadila i u pojedine grupe slagala. Naša slika prikazuje nam srednji dio toga polja naime t. zv. Crni Padež. Skladno grupirane crnogorične hrpe u velikoj zelenoj livadi, izmedu kojih tu i tamo viri po koji stan (t. j. ljetne kućice naših Primoraca brdjana, koji ovdje obitavaju za vrijeme košnje, a poslije košnje obavljaju s blagom pašu) kao krtičnjak na nepreglednoj poljani, a s jedne i s druge strane dižu se bijele Velebitske glavice, od kojih se osobito ističe, kako to i na slici vidimo, Šatorina 1624 m. Stirovača, Crni Padež i Sungjeri po svome pitomom izgledu, prekrasnom položaju i još ljepešem prirodnom parku mogu se smatrati najljepšim dijelom cijelog velebitskoga područja, a držim da svojom ljepotom ne zaostaju ni najmanje za najljepšim krajevima Gorskoga kotara. Osobito lijep izgled pruža nam se sa glavice Šatorine, tako da ne znamo kuda prije da pogledamo, dali na naše sinje more i njegove labudove — otoke — ili na bijele velebitske glavice, koje strše naokolo zaokružujući nam vidik na sjever, istok i jug. Zadivljen i uzvišen tim prekrasnim pogledom, biva gledalac još više iznenaden, kada dodje na onu veliku livadu podno glavice Šatorine, koja je početkom mjeseca srpnja puna nježnih cvjetova ovčica ili sunovrati (*Narcissus*), koje su poput šarolika saga prekrije onu livadicu, da se tako što jače istakne ona vrlet same glavice. Do Stirovače odnosno Crna Padeža najlakši je pristup iz Jablanca preko Alana i Mrkvišta oko 36 klm. ili pak iz Gornjeg Kosinja preko Bakovca, Špoljarić stana, Bovana, i Mrkvišta oko 28 klm. Nu s jedne i druge strane vode poprečni putevi, tako da se za 4—5 sati može stići na Stirovaču. —ak.

IV. Izvor Rječine 2 slike. (Vidi tekst str. 7. i 8.).

DRUŠTVENE VIJESTI.

Potpore Hrv. planinarskom društvu. Ogulinska imovna općina, koja je dosad hvalevrijednom revnošću uzdržavala i popravljala put na Klek, doznačila je svojim dopisom od 4. prosinca Hrv. planinarskom

društvu potporu od K 50, koja je proračunom te općine za prošlu godinu bila osjegurana za uzdržavanje nogostupa na Klek. Ujedno je odlučila, da će i slijedećih godina ista svota u proračunu za tu svrhu biti osjegurana. Ista je općina dosada posvećivala veliku pažnju Kleku i pred dvije godine dala popraviti cijeli gornji dio puta i nanovo urediti. Tu je napose dala izgraditi iz cementa prostranu nakapnicu pod pećinom ispod samoga vrha, tako da je planinar mogao naći ondje u svaku dobu godine hladne i pitke vode. Sada će popravke na tom putu kao i markaciju imati na brizi Hrv. plan. društvo, koje će odmah u proljeće izvesti popravke, napose na najgornjem dijelu, gdje se lani kod početka kamenih stuba komad pećine odronio i time je uspon postao na tom mjestu težim. Zahvaljujući usrdno ogulinskoj imovnoj općini na toj plemenitoj potpori, želimo, da se u lijepi primjer njezin ugledaju i ostale njezine družice diljem naše domovine, napose one u gorovitim prijedjelima i da porade u suradnji sa našim društvom oko napretka planinarstva u Hrvatskoj.

Uputa o markiranju planinarskih putova. Upravni odbor „Hrv. Plan. Društva“ izdao je ovu uputu: „1. Na početku puta treba napisati na vidljivom mjestu na stijeni ili na deblu, kamo put vodi n. pr.: Rišnjak, Snježnik i treba dodati strjelicu s potpisom: „H. P. D. 1914.“ Ako nema stijene ili debla na početku puta, treba zabiti u zemlju mali stup i na njem pričvrstiti tablicu (daščicu) s gornjim napisom i potpisom. 2. Na raskršću markacijā treba označiti sve smjerove puta sa napisima i strjelicama tih smjerova. 3. Na raskršću puta, dakle, ondje, gdje markirani put siječe drugi koji nemarkirani put, treba markirani put s jedne i s druge strane raskršća dobro označiti posve na blizu na više stabala i kamena, da putnik odmah vidi, kuda mu valja ići. 4. Markirati treba, gdjegod se samo može, i to na živcu kamenu, dotično na stijeni, a gdje to ne ide, na stablu i to u posljednjem slučaju u visini čovječe glave. 5. Znakovi treba da su vidljivi ne samo pri usponu na goru, nego i kod silaza, pa stoga treba da su na više mjesta dvostruki znakovi, za gore i za dolje. 6. Na vrhu gore treba takodjer na živcu kamenu ili stupu načiniti napis „H. P. D.“ (i godina) i kod silaza sa vrha naznačiti strjelicom i nápisom smjer puta. 7. Sve putove treba markirati jednom bojom — crvenom minij bojom. 8. Markirati treba za suhog vremena, da se boja što bolje uhvati.

Pogodnosti članova „Hrv. Plan. Društva“. 1. U Planinarskoj kući na Sljemenu plaćaju za konak polovicu manje nego nečlanovi i oprošteni su od ulaznine.

2. U Planinarskim kućama „Slov. Planinarskog Društva“ uživaju iste pogodnosti kao i članovi toga društva i ostalih planinarskih društava.

3. Na prugama južne željeznice od Zagreba do Ljubljane i Celja dozvoljeno je g. 1911. nabava predbrojnih povratnih karata u snopićima od 10 komada uz snižene cijene (1. Zagreb—Celje i natrag II. razr. osob. vlak 93 K 60 f., III. razr. osob. vl. 60 K 60 f.; 2. Zagreb—Ljubljana i natrag II. razr. osob. vlak 133 K 60 f., III. razr. 86 K 70 f.). Na temelju tih karata može putovati 10 osoba tamo i natrag, ali pojedine vozne karte valjane su samo onda, ako se pokaže i vozna karta sa brojem 10.

4. Zajedničko ministarstvo trgovine podijelilo je god. 1913. članovima H. P. D. pogodnost za vožnju na prugama državnih željeznica

Zagreb—Lič i Zagreb—Krapina—Zlatar uz ova dva uvjeta: 1. da barem 10 članova zajedno putuje; 2. da se molba radi iskaznica podnaša ravnateljstvu kr. ug. državnih željeznica u Budimpešti. Upravni odbor H. P. D. zamolio je u srpnju preko kr. hrv. zemalj. vlade, da se gornji uvjeti preinache ovako: 1. da se iskaznica uz podijeljenu pogodnost izdaje, ako je barem 5 članova; 2. da se molba za iskaznicu može podnašati prometnoj upravi u Zagrebu. Riješenje na tu molbu nije jošte stiglo.

5. Ravnateljstvo lokalne željeznicu Zagreb—Samobor dozvolilo je članovima H. P. D. ovu pogodnost: za vožnju Zagreb—Samobor ili natrag 60 f., a Zagreb—Podsused ili natrag 22 f. Ta pogodnost bila je vezana uz uvjet, da se izkaznice imadu prebiljevovati uredskim žigom. Međutim je novim dopisom mjeseca prosinca 1913. pogodnost stegnuta ovako: u buduće mogu se tom pogodnosti služiti samo takovi članovi H. P. D., koji lih kao turiste u skupini od najmanje 3 osobe svoje izlete prave, a društvene iskaznice imadu biti providjene žigom uprave i fotografijom vlasnika iskaznice.

6. Upravni odbor H. P. D. obratio sn molbom na ravnateljstvo bosansko-hercegovačkih željeznicu, da se članovima H. P. D. podijeli ista pogodnost, koju uživa i Slovensko planinarsko društvo od prošle godine. Ima nade, da će se ta pogodnost podijeliti.

7. Svi članovi i središnjega društva i organiziranih podružnica dobivaju besplatno društveno glasilo „Hrvatski Planinar“.

Planinarska kuća na Sljemenu. Prvi planinarski dom H. P. D. uređen je kao turistički hotel, otvoren i opskrblijen cijelu godinu. U staroj je gradskoj kući gostiona sa dvije gornje prostorije za 50—70 gostiju. Između stare i nove kuće prostrana veranda za ljetnu sezonu. U novoj zgradi planinarskog društva ima 28 postelja u 11 soba, od kojih su tri gornje zajedničke spavaonice, a u donjih 8 soba ima po 1, po 2 i po 3 postelje. Noćarina za članove u zajedničkim spavaonicama iznosi K 1:20, a u prizemnim sobama je neznatno povišena. Kod boravka duljega od 3 dana daje se popust od 10 do 40%. Nečlanovi plaćaju dvostruko i ulazninu od 20 filira. Članovi sportskih društava „Haška“ i „Concordije“, akademici i srednjoškolci, posljednji pod vodstvom profesora plaćaju člansku pristojbu. U gostioni dobiva se vazda dobro piće i svježa jela, kao u svakoj gradskoj gostioni. Stoga izletnici ne trebaju da nose sa sobom ni jela ni pila. Prijave za dulji boravak prima društveni povjerenik Drag. Privora, Ilica 5.

Vijesti uredništva. Umoljavaju se gg. suradnici, da izvole svoje članke po mogućnosti što čitljivije pisati, a fotografije neka se kopiraju na sjajnom papiru (glänzend) radi lakše priredbe klišaja.

Sadržaj. Dr. J. Krajač: Hrvatsko planinarstvo. (Str. 1.) — Josip Poljak: Na izvoru Rječine. (Str. 4.) — J. P.: Dvije nove podružnice. (Str. 9.) — Dr. F. Tučan: Na Orjenu. (Str. 11.) — Naše slike: Na prilogu: Doci i Buljma. — Crni Padež u pozadinji Šatorina (1624.). — U tekstu: 2 slike k članku „Na izvoru Rječine“. — Društvene vijesti: Potpora Hrv. planinarskom društvu. (Str. 14.) — Uputa o markiranju planinarskih putova. (Str. 15.) — Fogodnosti članova „Hrv. Plan. Društva“, (Str. 15.) Planinarska kuća na Sljemenu. (Str. 16.) — Vijesti uredništva. (Str. 16.).